

КОЗАК

На сімдесят шостий сінокіс в Єгорових очах з'явилась приреченість. В жоден із минулих сінокосів не було, а тут — на тобі. Ну, правду сказати, не всі свої сінокоси він пам'ятав, хоч і народила його Дарка Бабенчиха прямо під копицею, й з отого часу все його життя протягом року було лише підготовкою до них. А ось шостий запам'ятав міцно. Перед самою грозою прискакав на степ до їхнього куреня бородатий урядник в хрестах та папасі, зістрибнув з коня, та як крикне грозовим голосом:

— Зустрічай, жоно, мужа! Та як чоловікову честь берегла, розповідай!

Мати Єгоркова так і обімліла:

— Гришаню, суджений мій! Двох наших синочків, старшеньких, не зберегла я-а, заголосила високим голосом. — Водночася прибрав Господь. — Глянула на Єгорка. — Цей ось у свекра-батюшки на хуторі був, дак тим і врятувався! — І пригорнулася до урядника тихо, винувато. А він — великий, страшний, бородатий, тільки тепер помітивши пару карих оченят, що зоріли в кутку куреня, схопив його на руки, тискав боляче і невміло, діставав з кишень солодкі льодяники та медові пряники:

— Їж, синку! — командував суворо, — За трьох їж, синку! Трьом я вам і віз, соколикам.

Сипонув дощ, застукав по куреню град, крізь очеретяний дах потяглися павутинки дощу. Вони падали в срібло батьківського чуба, збігали його бородою на Єгоркові щоки, а коли потрапляли йому на губи, то смак у них був солоний.

На сьомий Єгорчин сінокіс станицю залихоманило. Скакали кам'янистими вулицями козаки — здичавілі й п'яні, в кров розбивали один одному носи і губи, хапалися за шаблюки, але до різанини справу не допускали ті,

хто ще був тверезішим та міцнішим. А потім почали збиватись гуртами, їжачитись одні проти інших: сильні — до сильних, бідні — до бідних. Закружляли помежи голотою й глитаями іногородні — теж худі і голі, проте такі вже балакучі, ну, що тобі попи на похмілля. Спершу діставалося їм — мужики, потім рукою махнули — бодай їм. А якось посеред непроглядної ночі прокинувся Єгорко, глядь — батько при всьому параді.

— Ви куди, татку? — запитав.

— Прощавай, синку, — відповідає. — Мамку слухайся. І бережи! — Та й пішов. На ранок виття в станиці, ніби в кожному дворі по небіжчику — пішли козаки. Хто до Яшки Балахонова — в червоні, хто до осавула Маслова — в білі.

І закрутилася заметіль-хурделиця! Вранці зайдуть у станицю білі, надвечір, дивись, уже червоні гарцюють. І ті, й інші входять з форсом — картузи набакир, руки в боки, співи на всю станицю: «Їхали хозари із Дону додому. Підманули Галю, забрали з собою», а тікають часто в одних підштаниках.

«Ой ти, Галю, Галю молодая»...

Хто за кого? Хто кого? Спробуй розберися. У самого Балахона (який він там у дідька Балахонов?!) троє двоюрідних братів білими ходять. А рідних Господь не послав, тож ці — найрідніші. І грізний Балахонов, і вони, брати його кривні, за народ! І красень генерал Шкуро, улюбленець усієї Кубані — за народ! Хоч і, ніби, у білих. Та ще й за Українську Кубань! А за яку ж іще? І татко ж за неї! Хіба що осавул Маслов — за кацапів, так він же іногородній, що з нього взяти? Хоча теж — проти більшовиків...

Татко Єгорків і у тих, і в інших побував: Шкуро — брат по духу, Балахон — по крові. Тож поранили його червоним. Умирав удома. І, вмираючи, наказав:

— За всіх живи, синку! За братів своїх і за батька живи! Та коріння своє пам'ятай, ти — прирідній українець, потомствений козак! Так у книзі церковній записано. Чер-

нігівські ми: село Данівка на Козелеччині. Прапрадід твій, Ладимир, привіз сюди п'ятеро синів і доньку найменшеньку, ото ж, усі Бабенки й Лисенки — кривні твої, найрідніші. І сад Лисенківський понад Кубанню — то наш сад, синку. І Красногоркою станицю ми нарекли, бо червоні ці гори від нашої крові. А внукам своїм скажи, хай додому йдуть — в Україну: чужа тут земля, кривава, перевертнів із козаків робить. За всіх нас живи, синку.

Так і жив Єгор. До шіснадцятого сінокосу вимахав у здоровезного парубка — груди батьківську сорочку рвуть, кулацюги — гирі пудові, бугая з ніг збивають, із-під кашкета нахабно кучері нахабні рвуться, а очі безсоромні, не те що дівок — заміжніх козачок до страмоти роздягають. На козацьких святах і забавах станичних щонайперші призи знімав по джигітівці — так тут, на черкеський лад, козацьку майстерність називали. Через голову гирю жбурляв, мов камінчик нікчемний. Дівки мліли. Тож Єгор свого не гавив. До куріня забрїдав на світанку, від мамчиних докорів відмахувався, спав дві години, знову косив за трьох та й пропадав до ранку.

Наступного літа Одарка, мати Єгорова, записалася до колгоспу, вірніше, самі ж вони її туди й записали, іроди, мовляв, червона вдова! А ще через рік заявила сину:

— Відкосимось — женю тебе, жеребця навіженого! В очі людям дивитися совісно!

— Й де ж це така дурепа знайдеться, щоб за мене навіженого піти забажала? — безтурботно осміхнувся він. — Це ж — біда не козак! — підморгнув мамці зухвало.

— Знайдеться, — пообіцяла мати. А до вересня заходила обіцяне виконувати. Пригледіла собі не аби кого — двоюрідну сестричку прославленого на всю країну червоного героя громадянської війни Якова Балахонова — Душку. Ну, якщо вже червоні перемогли...

— Так, мовляв, і так, ваш товар, наш купець, віддавай, козаче, доньку.

— Дак іть, — це вже, як вона схоче, — відповів Андрій Редько без удаваної радості.

— За оцього?... вашого?! — задихнулася образою миловидна, з очима Вишгородської Божої Матері, Душка. — Та ніколи! Та зроду-звіку!

А назавтра пропала дівка, як у воду скочила. І Єгор слідом. Два дні всім миром шукали! Та на третій день сама прийшла, смиренна:

— Віддавайте, таточку, за Єгора! — мовляв, згодна я, чого вже там.

Андрій доньку свою молодшеньку любив, як власну душу, а вдачі був тихої:

— Як знаєш, — тільки й промовив.

— Пальцем він мене не торкнувся, татку! — пояснила Душка. — Тільки на самий Джангур на руках виніс.

— А-а! — зрозумів Андрій.

...Любив Єгор сінокоси. Сонце на степу білим-біле, повітря дзвенить тишею й кониками, а запах — п'єш не нап'єшся — мед другої гонки! Чим погано?! А понад Джангуром в розпеченому безбарвному небі ширяє орел, видивляючи в неймовірному різнобарв'ї трав необхідну здобич. Іноді опускається орел до самого куреня, і тоді Єгору здається, що погляди їхні зустрічаються, й він бачить у холодних очах цар-птиці ненависть і презирство, і... страх.

— Силу-то чує! — думає Єгор, задоволений собою. А на сусідньому косовищі: тук-тук-тук! — заспішив молоток: вжїть — вжїть! — відповів йому брусок. Диво — не мелодія! Життя сплигло — не помітив.

А тут — все не так Єгорові — злісним став не по-людському, заздрісним не по-божому, ще й плаксивим — аж по-бабському. Почалося це ранньої березневої провесні посеред сльотавого дня. Надумав був собі обрізати гілку на старій, майже всохлій, груші. Драбину волоком приволік. Бабу свою покликав: «Тримай!» Заліз.

— А, щоб тобі чорти! — ножівку забув. — Біжи, бабцю!